

Politik och psykologi

Den kanske viktigaste förklaringen till att de svenska socialdemokraterna så länge lyckats hålla sig kvar vid makten är deras obestridda taktiska skicklighet. Skeppet har gungat på vågen, men det har inte sjunkit – besättningen har alltid förstått att på ett smidigt sätt anpassa sig till lägets faror och möjligheter.

Politisk taktik är främst en fråga om psykologisk bedömning – vad tål opinionen, hur skall den ledas och hur långt kan man få väljarnas stöd. Socialdemokraterna har länge visat en överlägsen skicklighet härvidlag. De har förstått att så fast förankra sin politik hos den egna väljarkåren att den politiska plattformen, basen för regeringsmakten, kunnat tryggas val efter val. Samtidigt har man förstått att till dess rätta värde bedöma oppositionens slagkraft liksom att med lika enkla som effektiva metoder neutralisera dess motstånd genom att blåsa under splittningen mellan de borgerliga partierna. Om detta berott på den socialdemokratiska apparatens nära kontakt med realiteterna eller på lyckosamma ledarval, är svårt att avgöra. Med undantag för hr Hedlund torde i vart fall ingen ledargestalt inom oppositionen ha tillnärmelsevis nått upp till Per Albin Hanssons, Tage Erlanders och nu Olof Palmes fördomsfria och psykologiskt skickliga sätt att behandla politiken som det möjligas konst. Man har vunnit omgång efter omgång i det politiska maktspelet med något som förtjänar kallas professionell rutin.

Men socialdemokraterna kan snart få anledning besinna att politik inte enbart

är en fråga om maktspel partier emellan. Uppgiften för en regering är att styra ett land, och att styra det väl. En majoritet är inte skyldig att på ett avgörande sätt påverkas av oppositionens uppfattningar. Men om majoriteten kränker den värdemenskap, som är förutsättningen för att den skall kunna påräkna lojalitet även från minoritetens sida, blir det omöjligt att regera lyckosamt. Styrningsmekanismen fungerar inte längre effektivt.

Under det senaste året har socialdemokraterna på ett tidigare ej upplevt sätt misslyckats i att rätt bedöma de psykologiska faktorerna i politiken. Det är uppseendeväckande och illa nog för dem själva. Värre är att hela landet kan få umgälla misstagen för lång tid framåt.

Det första misslyckandet utgör tvångslagen mot SACO och SR, över huvud taget regeringens behandling av akademikerna i avtalsrörelsen. Socialdemokraterna tycks inte ha ägnat nämnvärd tanke åt de psykologiska följderna av en lönepolitik, som så uppenbart diskriminerar de människor, vilka är kuggarna i samhällets styrningsmekanism. Att en LO-pamp i höglöneklass, under instämmande av 70-talet andra välfödda socialistiska makthavare, tillät sig förklara i riksdagen att akademikerna saknade social ansvarskänsla kan bero på okunnighet eller enfald. Men flera inom regeringen har inte den belastningen; ändock tog ingen av dem sina medarbetare i försvar. Ty statstjänstemännen är ju och skall vara just regeringens betrodda medarbetare – oavsett personlig politisk uppfattning.

Politisk förföljelse, facklig diskriminering och ekonomisk deklassering av samhällets kvalificerade tjänstemän går inte spårlöst förbi. Med en sådan politik bereder regeringen väg för en balkanisering av förvaltningen: tjänsten blir inte kall eller ens plikt utan ett nödvändigt ont. Med den kan följa inställningen att det med en sådan arbetsgivare är rimligt att nöja sig med en nödortfigt godtagbar arbetsinsats i tjänsten och att använda tiden så mycket som möjligt till extraknäck. Skulle detta bli följd, och risken här för skall inte underskattas, blir det de vanliga människorna som får betala. De får sämre vård, sämre service och framför allt får de vänta, vänta på att stora och små ärenden, som gäller dem personligen eller deras egna grupper, skall avgöras. I spåren på sådant brukar följa korruption och nepotism. Den som har pengar eller förbindelser blir privilegierad i en dylik samhällsmiljö. 7 kr-reformens verkningar inom sjukvården är ett varnande exempel. De som har råd kan gå till de privatmottagningar, som så många tjänsteläkare nu helt lagligt bedriver på fritid. De som har personliga läkarförbindelser behöver inte heller vänta. Men alla de andra – de får ha tålamod i ständigt växande köer.

Två andra psykologiska felbedömningar har fått svåra återverkningar på investeringsviljan inom det enskilda näringslivet. I sin tur kommer detta att leda till försvagad konkurrenskraft utåt och försämrade sysselsättning inom landet.

Vilka utrikespolitiska eller inrikespolitiska konsiderationer som kan ha föranlett

regeringens sätt att hantera Sveriges anslutning till EEC skall här inte diskuteras. Det i detta sammanhang relevanta är att regeringen måste räkna med en avvaktandets period när det gäller investeringarna inom de många medelstora och små företag, som vill veta hur vår anknnytning till EEC ser ut, innan de binder sig för större ekonomiska insatser på längre sikt. För många av de stora exportföretagen spelar anslutningsvillkoren som bekant inte så stora roll. De kan i regel lägga tyngdpunkten i sin expansion på dotterföretag i EEC-länderna. Men även de avvaktar för att se var investeringarna skall göras. Var det nödvändigt att skrämma fram en ekonomisk passivitet genom deklarationen att Sverige inte vill bli medlem i EEC?

Till detta kommer regeringens allmänna ekonomiska politik sedan våren 1969. Man dröjde för länge med åtgärder som kunnat bryta udden av inflationstendensen, och nu är man för tveksam och senfärdig när det gäller att stimulera företagen till de för hela samhällets välfärd nödvändiga kraftinsatserna.

Följden av allt detta har blivit att en stämning av missmod utbredd sig bland företagarna – stora som små. Kan eller vill inte regeringen göra något åt denna psykologiskt belastande faktor i vårt ekonomiska liv är på sikt en allmän och drastisk standardsänkning ofrånkomlig.

Om den starka makten bakom regeringen, LO, ville föra en realistisk politik, som verkligen såg till de egnas (och allas) bästa, borde man just nu trycka på

regeringen med krav på åtgärder, vilka skapade ett bättre klimat för risktagande och investeringsvilja. I stället aktualiserar man förslag om branschfonder etc, som bl a skulle medföra att de effektiva företagen skulle tvingas lämna ifrån sig vinstmedel till de illa skötta. Dessa förslag har föga med verkligheten i ett blandekonomiskt system att göra. Hur föreställer man sig egentligen inom LO att företagsledare reagerar om de vet att deras idéer och ansträngningar icke främjar det egna före-

taget utan andra, som de inte har ansvar för och som kanske rentav är konkurrenter? Om LO vill att den nuvarande förlamningen inom det enskilda näringslivet skall bli permanent, så har man verkligen funnit de rätta metoderna.

Men regeringen har ansvaret, inte LO. Frågan är nu, hur länge kommer regeringen att felbedöma de psykologiska faktorer, som är avgörande för samhällslojalitet och ekonomisk effektivitet?